

REGISTERBLAD

Namn: Lars Hjelm

Datum: 2004-04-13

Område av riksintresse för naturvård i Uppsala län

Områdesnummer: NRO 03 017

Områdesnamn: FORSMARK- KALLRIGAFJÄRDEN
(inklusive 2 delområden)

Kommun: Östhammar och Tierp

Kartblad: 12 I NO.

Area: ca 8000 ha, delområde a: 112 ha, b: ca 200 ha

Naturgeografisk region: 25a Roslagens kustnära områden

Naturvetenskaplig kust/havsregion: VI Ålands hav

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med relativ höjd lägre än 20 m

Riksvärde

Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
Skog	Granskog Naturskog Löv-barr-blandskog	Flora
Strandkomplex Geovetenskap	Marin strandsumpskog Grund lerbotten Limnogen strandsumpskog, Marin strandäng Recent strandbildning	Fauna, flora

Värdeomdöme: Stora delar av området har en för uppländska förhållanden ovanlig vildmarksprägel, som kontrasteras mot det lummiga odlingslandskapet. Området kring Storskäret och västra Kallrigafjärden innefattar en bruks- och skärgårdsbygd med betade naturbetesmarker som innehåller art- och individrika växtsamhällen med ett stort inslag av hävdgynnade arter. Den relativt snabba landhöjningen medför en successiv avsnörning av sjöar, en process som vetenskapligt studeras inom området. Delar av området är av stort botaniskt och ornitologiskt värde.

Fiskarfjärden är geomorfologiskt intressant med avseende på avsnörningsprocessen från havet. Genom de variabla marin-limniska förhållandena hyser området uppgrundade växtsamhällen med botaniska intressen. Brackvattenpåverkan gör också Fiskarfjärden limniskt intressant. Området utgör en viktig häcknings- och rastlokal för fågellivet.

Trollgrund-Granskärsområdet utgör en sällsynt biotop och refugium för växter och djur. Urskogarna tillhör de fåtal som finns i Uppland. Genom sin förhållandevis stora naturlighet utgör områdena viktiga objekt för

ekologiska studier. Inom området finns också en del kvartärgeologiskt intressanta bildningar. Ytterligare en ekologiskt intressant företeelse är det opåverkade successionsförlopp som sker, genom bland annat landhöjningen, från sankmark mot skogsmark.

Huvudkriterier:

- A Framstående exempel på kombinationer av naturtyper som väl visar landskapets utveckling
- B Väsentligt opåverkade områden
- C Hotade eller sårbara biotoper och arter
- D Rik flora och fauna

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet, nyckelområde, betydelse för flora och fauna,

Förutsättningar för bevarande: Skogsbruk i form av avverkning och dikning etc undantas från vissa känsliga partier. Fortsatt beteshävd av strandängar och hagar. De lövdominerade lundpartierna bevaras. Området undantas från tyngre exploatering.

Fortsatt jordbruksdrift med åkerbruk och naturvårdsinriktad betesdrift. Restaurering av igenvuxna betesmarker och ängar. Områdets värden kan påverkas negativt av upphörd eller vikande skötsel av åkermark och naturbetesmark, tillförsel av näringsämnen och gifter på naturbetesmarker, igenväxning, plantering av skog eller energigrödor på jordbruksmark, överföring av lövskog till barrskog, dikning, täkt, bebyggelse eller annan form av exploatering.

a) Fiskarfjärden. Något behov av direkta ingrepp i syfte att bevara områdets värden finns inte. Området bör dock skyddas mot verksamheter som kan skada värdena. En beredskap för föroreningspåslag via Östersjön bör diskuteras. Verksamhet som kan påverka värdena negativt är t. ex. utdikning, bebyggelse, fordonstrafik i terrängen, för starkt tryck från friluftslivet.

b) Trollgrund- Granskärsområdet. Området bibehålls orört. Värdena kan påverkas negativt av avverkningar, utdikningar, bebyggelse, vägdragning eller annan form av exploatering.

Säkerställande: Kallriga naturreservat och Natura 2000, strandskydd, klass I och II i Länsstyrelsens naturvårdsprogram, klass 1, 2 och 3 i Länsstyrelsens ängs – och hagmarksinventering. . Ingår i ”Odlingslandskap i Uppsala län” och i Naturvårdsverkets nationella bevarandeplan för odlingslandskapet. Trollgrund-Granskär har klass 2 i Naturvårdsverkets urskogsinventering.

Områdets huvuddrag: Området som innefattar hela Kallrigafjärden upp till Forsmarks kärnkraftverk består av en starkt sönderskuren kustlinje med en mängd fjärdar, småsjöar och kärr i olika stadier av avsnörning från havet. Området består huvudsakligen av småkuperad barrskogsbevuxen moränmark. Moränen är rik på kalk, vilket starkt bidrar till den rika florin och förekomsten av kalkpräglade sjöar och kärr. I fuktiga svackor och kulturmarker är lövträdsinslaget stort. Vissa hagmarker har slutit sig till lundartade ädellövskogar, andra betas ännu, liksom vissa havsstrandängar. Kalligafjärdens bottnar är vegetationsrika. Stränderna är ovanligt vassiga och lövrika. På flera av öarna finns urskogsartad lövskog. Särskilt under sträcktider är viken rik på fågel.

Kring gården Storskäret ligger några naturbetesmarker som utgörs av öppen hagmark, blandlövhage, annan träd- och buskbärande hagmark och havsstrandäng. Tongivande arter och artkonstellationer i växtsamhällena är salttåg-rödsvingel, agnsäv-krypven och örtrika växtsamhällena på torra och friska marker. Bland det stora antalet hävdgynnade arter i markerna kan nämnas smultronklöver, kustarun, slätterblomma, rosettjungfrulin, vildlin, älvväxing, höskallra, ormtunga och sumpgentiana.

Fiskarfjärden är en från Östersjön avsnörd sjö ca 3 km NO om Forsmarks samhälle. Fiskarfjärden är en grund öppen sjö som fortfarande mottar brackvattenflöden. Begränsande tröskelområde, mot Östersjön, ligger på ca en halv meters höjd över havets medelvattenyta. På grund av omväxlande marina och limniska förhållanden blir vegetationen mycket heterogen och växtsamhällena svåra att klassificera. Stränderna

kring fjärden är sankta och med en tät men smal vassbård. Här och var kring strandområdet växer strandskog vilken utgörs av en alsumpskog. I NV utgörs området i huvudsak av ett havsstrandpåverkat topogent kärr vilket ansluter till vidsträckt gungflyn.

Området hyser ett rikt fågelliv och flera arter häckar i området, bl a svarthakedopping och storlom. Området är även en viktig rastlokal för sträckande fågel. I O och NO finns gamla fårbetesmarker.

Trollgrund-Granskärsområdet utgörs av grandominerande naturskogar på öar och uddar av morän och åsmaterial. Bitvis inom området kommer berggrunden i dagen som hållar. Moränen i området är huvudsakligen normal-storblockig och förekomsten av storblock är ibland anmärkningsvärd. Trollgrund och Slätörens norra del (östra delarna av området) bildas av Börstilsåsens nordligaste utlöpare. Den är starkt utsvallad och består på ytan av mestadels grovt rullstensmaterial. Dundersborg i väster utgörs utav en ö av i huvudsak stor- och rikblockig morän samt på den norra udden större hållmarker.

Vegetationen är tät och består av, bitvis mycket grov, granurskog. Inslagen av björk och grov tall är vanliga. Undervegetationen består av ett välslutet mosstäck med glest inslag av örter. Kulturpåverkan inom området har tidigare bitvis varit stor, men ligger långt tillbaka i tiden. Tecken på kulturpåverkan utgör bl a det på Dundersborg stora inslaget av döda enar. Vissa partier karaktäriseras av igenväxning efter öppen hage med ek, en och tall. Inom området finns även småpartier av klibbalkärr.

Anmärkningar: Delar av området har under senare tid påverkats av slutavverkning och vägdragning samt dikning. Trollgrund-Granskärsområdet: Vid Slätören är en väg dragen genom skogsområdet och kalavverkning har skett i områdets omedelbara närhet.

Referenser:

- Länsstyrelsen i Uppsala län, 1987: Naturvårdsprogram för Uppsala län. Medd. 2/1987.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1986: Våtmarker i Uppsala län. Medd. 1/1986.
Länsstyrelsen, 1977: Naturvårdsinventering av Uppsala län. Östhammars kommun, Östhammarsdelen. Medd. 1977:2.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1983: Naturinventering Öregrund- Snesslinge- Forsmarksån. Medd. 1983:6
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1993: Ängs- och hagmarker i Uppsala län - Östhammar. Medd.1993:3.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1993: Odlingslandskap i Uppsala län. Program för bevarande av natur- och kulturmiljövården. Medd. 1993:4.
Naturvårdsverket, 1982: Urskogsinventering, SNV PM 1508
Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.
Sernander, R. 1936: Granskär och Fiby urskog. Acta Phytogeographica Suecica, vol VIII.
Stockholms ornitologiska förening och Upplands ornitologiska förening, 1999: Fågellokalerna i Uppland och Stockholms län.
Jordbruksverket: Ängs – och betesmarksinventeringen 2002-2004